

Človeška srca.

(Povest. — Spisal Jos. Krasjanin.)

I.

 Jelenovem so ljudje na cvetno nedeljo hiteli v lično cerkev, da bi ne zamudili sv. obredov. Zdelo se je, kakor da bi hitelo pobožno, nepokvarjeno slovensko ljudstvo — kot nekdanj izraelsko v Jeruzalemu — obsipat pot Zveličarju z živim cvetjem in stlat mu pod noge oljkinih mladik. Prav v trgu Jelenovem se nam kaže velekrasen prizor. Trg je namreč blizu jadranskega morja, kjer je mnogo oljk, in celo pročelje cerkveno je kar prepleteno z oljkinim vejevjem. Oljka nam je tešilno znamenje, ker slavi zmago nebeškega Kralja.

V Jelenovem je bilo ljudstvo res pobožno. Vzrok temu je bil izvrstni dušni pastir, ki je razumno vodil svojo duhovno čedo. V cerkev so mu ljudje hodili kakor ovce k ljubljenu pastirju, ki jim soli na tla potresa. Župnik je gojil v cerkvi umetnost in skrbel za snažnost. Tu si videl lepe kipe, tam je oko uzrlo krasne slike, uho je poslušalo prekrasno glasbo starih skladateljev, ki so zajemali svoje angeljske harmonije iz preišljevanja vzvišenih verskih skrivnostij. Zato so se v taki hiši božji srca rada odpirala besedam sv. blagovestja.

Vsemogočni je pa razsipal svoj blagoslov nad Jelenovce. Ako bi bil gledal to ljudstvo, zdelo bi se ti bilo srečno in tudi sam bi se bil čutil srečnega med njim. Ako bi zrl tako krepke, krasne postave obojega spola, moral bi sklepati na dušno lepoto, ker duša je oblika telesa. Po lepoti pa se nam javi

Bog, ker prava lepota je odsev božje lepote. Bog je neskončno lep in zato vir vse lepote. Odsev njegove lepote je stvarstvo, in to spoznavamo s čutili in razumom. Potemtakem je lepota krasnega istinitega obličja, ali na sliki, lepota krasne skladbe — odsev in blesk nebeške lepote, zato moramo biti za-njo Stvarniku hvaležni.

Slovesnost v cerkvi je dokončana. Ljudje se razhajajo vsak na svoj dom. Tu se nam razvija prekrasna noša tržiških okoličanov slovenskih. Moške narodne noše je malo več videti. Le tu in tam plahtajo kakemu starcu starodavne hlače »na zvon« krog modrih nogovic. Tem zanimivejša je ženska obleka. Na glavi se leskeče v solnčnem svitu peča bela ko sneg, kakor bi tekmovala z dragoceno svileni ruto okoli vratu. Ne prezrimo bogate zlatnine, ki visi po prsih, niti modrega krila z rudečim podšivom!

Med ljudstvom opazamo dve suhi postavi, ki ponosno korakata proti bogati hiši. Osebi sta dr. Gaber, zdravnik, in dijak Anton Knez. Za njima ponosno stopa oče Knez, bogat trgovec, z veleposestnikom Vencem, svojim prijateljem.

»Gospod doktor! kam pa greste?« ogovori Knez zdravnika, ki je že odhajal izpred Knezove hiše. »Počastite nas danes in pridite k obedu! Saj je že poldne«.

»Venčev, vi greste tudi k nam, kaj ne?« vabil je Knez še posestnika Venca na obed.

»Dobro, če vam je drago, pa pojdimo!« nasmehlja se zdravnik. »Kaj sem hotel reči, oče Knez — vi bi morali gospoda Antona poslati kam v kopeli. Vidite! V osmi šoli imajo veliko posla, človek mora cele litre olja požgati po noči. Potem seveda mora dijak biti izpit in bled, kakor da bi vstal iz groba. To ne pospešuje zdravja. Prej je bil gospod Anton rudeč, močan ko hrastov les; sedaj pa je, skoro bi dejal, le senca samega sebe. Torej, ako hočete poslušati moj svet, pošljite gospoda v počitnicah n. pr. v Gleichenberg, ali kamor vam je drago!«

Anton je rad poslušal govorečega zdravnika, toda vzrok oslabelosti si je drugače razlagal. Žgali so olje v mestu, toda ne pri knjigah, temveč pri igri.

»Vse je gola resnica, gospod doktor, kar govorite«, odgovarjal je Knez zdravniku. »Toda denar, denar, vidite! Vse veliko stane. Da, da, naj le poskusi, kdor more, potem bode videl, kaj stane sin v mestu. V kopeli pa ne pojde. Naj hodi tukaj le doli v morje jedno uro! Jaz sem mu rekel sto- in stokrat, toda ako neče, kdo mu more kaj? Saj ne govorim za svoje zdravje, govorim, kar bi njemu koristilo. Ne, ne, gospod doktor! Še tako se bojim, da pridemo na golo in nago, ako bode Anton tako na bogato hotel živeti. Pomislite, da bi mu moral v kopeli pošiljati na ubogo 15 goldinarjev vsak teden. Kam pojdem po-nje?«

Tako je govoril Knez, ki je imel nad sto tisoč goldinarjev, kateremu se je vse uklanjalo kakor Bogu. Knez je bil bogat trgovec in je oskrboval jestivno blago. Daleč na okoli ni mu bilo enakega skopuha. Poleg tega je bil jako častilakomen in napuhnen. Časi pa je moral skopost zatajiti, da bi ne oškodil svoje časti v javnosti. Sinu v mesto

je pošiljal, kolikor je zahteval. Njegova hči pa, Alojzija, angelj in biser cele vasi, je hodila skoro bolj revno oblečena v cerkev, nego dekleta preprostih dninarjev. Knez je bil praktičen mož na vsako stran. Dr. Gabra je vabil časi na obed, ker mu v hiši ni ničesa računil za zdravniško pomoč. Knez je bil nadalje župan, katerega so volili skoro vsi kmetje razven Venca. Nekateri sosede so bili namreč Knezu dolžni, nekateri pa so si mislili, da bi mogli kdaj rabiti njegovo posojilo. Venec pa, prvi občinski svetovalec, je imel veliko veljavo in vsakikrat je mrmral o taki zavisni volitvi. Da bi Knez še njega spravil na svojo stran, vabil ga je vedno k slovesnim obedom.

Pri obedu je stregla domača hči Alojzija.

»No, Lojzika!« klical je oče hčer po obedu, »sedaj pa lahko prisedeš k nam, in naj pride še mati!«

»Hvala, oče, imava še mnogo dela v kuhinji«, odvrne hči in gre iz sobe. Oče je namreč hotel, da bi se nekoliko natančneje seznanila z dr. Gabrom, ki si jo je želel za nevesto. Toda njegov značaj ji ni bil všeč. Oče bi jo bil rad dal njemu zato, ker je doktorju dovolj nesla služba in bi ne zahteval dote od hiše. Vsaj tako je zatrjeval Knezu.

Kmalu potem se je praznovala velika noč. Vstajenje je bilo v Jelenovem veliko nedeljo ob peti uri. Kako je odmevala aleluja v srcih vernikov! Slovesni glas orgel, streljanje in zvonjenje je vabilo grešnike k vstajenju. Knezo-vega Antona je tudi ganila slovesnost, toda nekaj mu je očitalo, da se ne more veseliti kakor preprosto ljudstvo. V mestu je zabredel v nevero in posvetnost. Pravo veselje pa uživa le čisto srce. Srca vernikov so vstajala, njegovo pa se je pogrezalo v gorjé, ker je bilo

brez vere, brez Boga. Vse je hitelo v cerkev, on pa se je vlekel pri slovesnem sprevedu počasno kakor megla, brez zanimanja in veselja. Vendar mu vest ni bila mirna.

Bilo je mesec dnij pozneje. Pri Venčevih so ravno vstali. Venec je odpiral okno, pod katerim je v leskovju slavček drobil svoje pesmice. Vonjivi majni cvet, poln poezije in sladkosti, je vabil v prirodo občudovat delo Stvarnikovo ter skoro silil človeka k hvalečnosti do vsemogočnega Boga in k češčenju deviške Božje Matere. Zato so ljudje z radostjo obiskovali Šmarnice in prejeli sv. zakramente.

Venec pride v hišo ter se vsede k zajutruku, katerega mu je prinesla gospodinja, že druga soproga. Od prve je imel dvajsetletnega sina Janeza in dve mlajši deklici Reziko in Polonico.

»Kam je šel Janez?« vpraša soprogo.

»Zopet k izpovedi, saj ga ni v hišo. Drugače se mi takoj vsede za kót in ničesa ne dela, dokler nima polne skleda na kolenih«.

»Molči no, saj ni res! Prav priden mladenič je, da malo takih«.

Mačeha je vedno po strani gledala otroke umrle soproge. Posebno mnogokrat se je sprla z Janezom, ki ji ni mogel molčati, ako je zagovarjal pravico. Tako je. Neki ruski pisatelj pravi, da smrt neče namestnika; mi pa rečemo, da mati ga nima. Kdo nadomesti otroku mater? Nikdo.

Kmalu pride Janez domov.

»No, ali si prišel? Vendar enkrat! Toda ne vsedi se mi takoj na ognjišče! Počakaj, nisem še skuhala!« ogovori ga mačeha.

»Čemu me zbadate, mati! Ali bode vedno iz vas sam goli preprič? Ako niste skuhali, pa bodete. Saj rad počakam, dela je dovolj«.

Mačehi ni bilo nič prav po vseči, da ji tako odgovarja Janez. Pripravljeno je imela celo ploho psolvk, da bi jih vsula nanj, ako bi ji odvrnil kaj ostrega. Ni mu mogla kaj. »Kaj pa mu je danes!« misli si sama pri sebi. »Drugekrat ga je polna hiša in niti jedne mi ne zamolči. A, saj res! danes je bil pri sv. obhajilu. No, zato je nekoliko bolj pameten. Da, da, saj bodem morala še sama iti... Janez pojdi, pojdi! Hladí se že. Pojdi, ker potem morata na polje!«

Onega popoldne je bilo pri Knezovih skoro vse tiho v hiši. V prodajalnici je pomočnik dremal, ker ni dohajalo mnogo kupovalcev. Le iz notranje sobe se je slišalo žalujoče govorjenje in ihtenje.

V sobi je sedela domača gospa, mati Antonova; njej nasproti je sedel sin in se leno opiral ob mizo. Obraz mu je bil nekako srdit, znamenje, da je slabe volje.

Mati, ženska plemenite duše, je bila hči bogatega soseda. Zaročili so jo s trgovcem Knezom, ki je pa ni ljubil, kakor je kazal od začetka. Snubil jo je radi denarja. Bila je žrtva bogastva.

»Anton«, govorila je mati sinu, »povej mi, kako je to, da si se tako grozno izpremenil v teh dveh letih? Ti si tako mehke duše, vsakdo te lahko zavéde! O, zakaj nisi kakor Lojzika! Ti si se vrgel prav po očetu. Povej mi, kdaj opraviš velikonočno izpoved?«

»Mati, saj sem vam rekel, da mi molčíte o Lojziki in izpovedi. Mislíte-li, da pojdem v samostan? Hm! Izpoved! Ko bi vi vedeli, kaj sem čítal in čítam v onih-le knjigah, mislili bi drugače. K izpovedi gre, kdor ima grehe. A saj je še čas. Bodem že šel. Kaj me vedno nadlegujete!«

»Nadlegujem te in te bodem nadlegovala. Ti si moj sin. Še pet dnij ti dam odloga. Potem mi ne hodi več pod mojo streho, ako me ne slušaš! Povej mi vendar, kje si se naučil takih naukov, po katerih se ti je pristudila izpoved, in kaj vedno le bereš v onih-le knjigah? Kje imaš zlato uro, katero sem ti kupila lani? Anton, ti igraš in popivaš. Anton, ako me spraviš pred časom pod zemljo, ne bodeš srečen. Jaz hočem vedeti, kake knjige čitaš. Glej! te-le vzamem in takoj nesem župniku pokazat.« Mati vstane in pobere nekaj knjig na mizi.

Anton, nekoliko vinjen, hoče ji knjige izpuliti iz rók.

»Mati, ne srdite me, drugače me bodele poznali, kdo sem. Mislite, da sem zato hodil v šolo, da bi me strahovala vsaka klepetulja? Denite knjige, kjer so bile, ali . . .« in Anton vzdigne roko, zamahne . . . Toda materina bleda postava se dvigne pred njim mnogo višja nego navadno, kakor nadzemski duh, žugajoč s prstom in prerokovalnim očesom.

Antonu omahneta roka in glava. Trenotek je vladala tišina. Sinova postava je bila nepremična, trda, ledena. Gromadili so se v njegovi duši spomini

vseh zaslug in dobrot njegove preljube matere, katero je v mladosti ljubil po otroško, a sedaj hotel udariti.

Materina okamenelost pa se je kmalu stopila v potok najgrenkejših solzâ. Materine solze, kako moč imate do otrokovega srca! Vi je ogrejete, če tudi je mrzlo ko led. Res, gorjé sinu, ki povzroči materine solze. To je velik zločin proti naravi sami, ker sin je kos materinega bitja. Vendar le tecite, solze materine! Saj ste grenko-sladke, ker po vas se izliva iz srca materinega očitjanje in ljubezen.

V Antonu so oživela otroška čustva. Najraje bi bil pokleknil pred mater in točil solze na njene roke. Toda bilo ga je sram in šel je ven.

V cerkvi so bile o mraku Šmarnice. Antonu se je nekaj gnetlo v prsih in ga vleklo v cerkev. Ugajala mu je ganljiva in preprosta slovesnost. Posebno pa ga je zbadala v sree ljubezen prostega ljudstva do angeljske Kraljice, h kateri je kar sililo, kakor dete k svoji materi. Na koru so dekleta in njegova sestra Alojzija pela prekrasni koral: »Vsa prelepa si Marija«. Pri besedah pa: »Ti besednica grešnikov!« je Antonu šele pridrla solza na lice — pred duhovno materjo namestu telesne . . .

Pepel in spomin.

Na polju ôgenj se svetli,
Trepeče kvišku živ, vesel . . .
A veter dahne — plam ugasne,
Po tleh se razprši pepel.

Ugasnil bodem tudi jaz,
Ko bode smrti dih zavél:
Od róda, od svetá pozabljen,
Jaz ôgenj — moj spomin pepel.

A. M.

Grofica.

Nedolžni ste, Erazem, govorite!

Sodnik.

Če ste nedolžni, zlo vas ne zadene.
A zdaj nas ne mudite, noč je zunaj
Zaman sta tu zagovor in izgovor.

Tattenbach.

Moj Bog, li ni pravice?

Sodnik.

Urno, urno!

Grofica.

Erazem, kaj storiti?

Tattenbach.

Svoj namen
Razkril, dokazal bom, da sem nedolžen.
Antonija, bodite mirne duše!

Grofica.

Zakaj prišlo je to gorje na n...?

Sodnik.

Poslednjič vas pozivam.

Tattenbach.

Tukaj sem.

Grofica.

Bog čuvaj vas! Rešite se, Erazem!
(Soproga objame plakaje Tattenbacha, vojaki ga
obstopijo — zastor pade).

Človeška srca.

(Povest. — Spisal Jos. Krasjanin.)

II.

Pva meseca pozneje so volili Jelenovci novega župana, ker je bil potekel dosedanjemu obrok. Skoro vsi so volili župana Kneza, da ostane še nadalje v svoji časti, le nekateri z načelnikom Vencem niso hoteli glasovati zanj. Zmagala je seveda večina, a Venec se je jako zameril Knezu. Njuno prijateljstvo je bilo pri kraju. Po volitvi sta se prav pošteno sprla.

»Ali ste mislili, Venec, da ostanem na cedilu! Pa ni tako! Moji ljudje me ne zapusté«.

»Vem, vem, župan, vem. Saj ravno zato nisem hotel glasovati za vas, ker je volitev strankarska. Dolžniki vas volijo izvestno«.

»In prav vi ne glasujete za-me, kateremu sem storil marsikako dobroto in — —«.

»Povabil na obed? Kaj tisto! Tudi jaz vas povabim, ako hočete«.

»Tega nisem mislil«, popravlja Knez, »temveč 200 gld. sem vam oni-le dan posodil in potem Bog vé, kako bi se utegnilo zgoditi. Moja hči in vaš Janez se nekam rada vidita. Naj bi bilo radi njega: saj bi mi ne prišel z golimi rokami v hišo, niti moja hči v vašo. A ker ste vi tak mož, povem vam prav iz srca, da se ne zanašajte na tako ženitev. Recite sinu, da mu ni treba hoditi za mojo hčerjo ni malo ni dosti! Tako — in z vami ne govorim več«.

To je Venca razdražilo.

»Mojega sina pustite mi v miru! Boljši bode nego vaš učeni gospod. Moj sin mi ne dela sramote, o vašem se pa ne sliši nič dobrega. In drugič, ne kvasite mi o 200 goldinarjih! Izpo-

sodil sem si jih res od vas, dobro vedé, da pridobim še jedenkrat toliko pri kupčiji z vinom. Zanje sem nakupil vina po 10 gld. hektoliter ter je zmešal s svojim. Vse skupaj sem prodal spomladi po 30 gld. Ne mislite, da samo vi znate pridobivati. Menite, da se vas kaj ustrašim, če gledamo na denar? Vidite, povem vam po pravici — a to so le besede — ako bi prišla vaša Lojzika k nam v našo hišo, jaz ji zapišem šest tisoč gold. čistega denarja. Vidite! Toda ne pride k nam, ker je nismo vredni. A še manj ste vi vredni biti njen oče. Ali ste me slišali? Sedaj pa me idite tožit, ako sem morda žalil vašo čast. O denarju pa mi ne govorite več, katerega sem vam vrnil takoj po petih mesecih!»

Venec si je kar pot s čela brisal, tako je bil v ognju. Toda častiželjnemu skopuhu Knezu se je v srečju spočela in takoj rodila strašna, črna misel.

»Venec, ali me hočete imeti za norca? Kdaj ste mi vrnil onih 200 gld.? Jaz jih nisem nì videl nì štel. Veste, preklicano malo mi je do 200 goldinarjev, toda, da bi me prav vi vodili za nos, temu se upira moja čast. Ali mislite, da sem otrok, ki se je včeraj porodil? Ne, tako neumen nisem. Pri tej priči zahtevam, da mi vi, Venec, ki ste tako strašno bogati, vrnete mojih 200 gld., če ne vam jutri naredim tožbo«.

Vencu je zadrhtelo srce od čudenja.

»Knez, jaz sem vam vrnil vse! Ali ste tako nepošteni, da zahtevate od mene povračilo v drugič?»

»Tudi, ako bi je dvakrat plačali, vam bi malo škodilo. Saj ste bogati. Toda meni jih še niste — niti jedenkrat. Ali se vam morda sanja? Imate-li pobotnico?»

»Glejte ga, kdaj pa sva si dajala midva pobotnice? Nama je bila zadosti

moška beseda. Sedaj pa sem vas spoznal, kakšen mož ste. Ako pa res mislite, da dobite od mene denar po krivici, morate se poprej oglasiti pri sodišču!» odgovarjal je Venec.

Knez je prebledel.

»Jaz prisežem! Toda ne govorite mi o nepoštenosti, sicer vas tožim še radi razžaljene časti!»

Moža sta se razšla.

Venec se je dobro spominjal dneva, ko mu je odštel posojenih 200 gld. v Knezovi hiši, a tako nesrečno, da ni imel nobene priče, ker ni pričakoval kaj takega od svojega prijatelja. Lahko bi tudi on njemu kaj utajil, toda branila mu je krščanska vest. Še vedno je upal, da se umakne Knez, toda premalo je poznal skopuha.

Pri razporu se je bila Kneza lotila izkušnja, da bi še enkrat zahteval denar. V izkušnji se človek pokaže, kako je trden. Pri Knezu se pa menda zli duh ni moral dolgo truditi, da bi ga zavél. Tako brzo zavesti je možno le ošabnega človeka, ker napuh je začetek hudobije.

Knez je torej tirjal pred pravico Venca za denar. Sodnik je zahteval prisego.

»Gospod sodnik!» izpregovori Venec.

»Ne dajte mu prisege, saj mu denar odštejem brez prisege«.

Poštenemu Vencu je bilo mnogo bolj žal radi krive prisege nego radi denarja. Zdelo se mu je grozno, da bi se Bog, gola resnica, klical na pričo laži. Toda uradnik je zahteval prisego.

»Ako Knez priseže, dobi denar, drugače ne. Mi moramo v takih slučajih zahtevati prisego, tudi če se bojimo, da bi dotičnik prisegel krivo«.

Knez torej priseže. Od tedaj ga ni mogel Venec videti.

Knez gre domov. Popoldne pošlje Venec po sinu Janezu denar h Knezovim

ter zahteva pobotnico. Knez je bil v zgornji sobi. Bilo mu je slabo. Pobotnico, ki je bila spisana pri sodniji, pošlje Knez po Antonu doli v izbo. Anton nese potem denar očetu.

»Oče, tu je denar od Venčevih. Nate, shranite!«

»Pojdi k hudiču v peklo — ti in denar«, razjari se Knez, katerega je grizla huda vest. »Jaz ga nečem, imej ga ti!«

»Jaz ga tudi nečem. Toda, oče kaj vam je, čemu se tako razburjate?«

»Poberi se od mene!«

Anton se spravi iz sobe in zdelo se mu je, da ga je mati morda zatožila pri očetu. A ni mu šlo v glavo, zakaj oče se ni nikdar veliko zmenil za besede svoje soproge.

V nedeljo popoldne je šla Knezova Alojzija malo iz vasi v svoj cvetličnjak na domačem vrtu. Naproti ji je prihajal Venčev Janez, s katerim sta večkrat govorila. Z nobenim drugim mladeničem ni izpregovorila besedice, ker nobeden ni imel tako lepih svojstev, nobeden se ni vedel tako dostojno, kakor on. Alojzija in Janez sta skupaj hodila v šolo za mladih dnij; oba sta bila pobožna, oba slična v mislih in nazorih, oba udana svojim roditeljem. Sličnost pa je povod ljubezni in prijateljstva. Torej ni čudo, ako sta se videla rada. Ljubezen je dar božji, lep in čist, kakor vse, kar pride iz roke božje; a požljivost jo okuži često, da je sladnostna in nizka, nedostojna za človeka po razumu tako visoko nad živaljo stoječega. Krščanstvo pa ima vzor čiste ljubezni in podaje mladini čistih nagibov za lepo ljubezen. Ta vzor ljubezni mora posnemati ljubezen matere in sina, mladeniča in deklice.

Janez je prihajal Alojziji naproti, a ugledavši deklico, zavil je na stransko pot, ker mu je bil oče prepovedal, da

ne sme govoriti z njo. Deklica pa ni vedela o razporu med očetoma in je menila, da se je le zamerila mladeniču.

»Janez, ali se me ogiblješ? Čakaj no, da mi kaj poveš. Kako dolgo že nisva govorila. Slišiš?« — — klicala ga je Alojzija tiho in sramožljivo, dokler se ni obrnil.

»Kaj pa ti je, Janez, da si tako žalosten? Ali je kdo vaših bolan, ali te je zopet mačeha ozmerjala? O, ne smeš gledati na vsako besedico, saj tudi mene oče večkrat graja po krivici, a vendar ga imam rada.«

»Nikdo ni bolan, Lojzika, a razpor je med najinima očetoma od včeraj, in tvoj oče nama je prepovedal govoriti.«

»Molči! molči! Ali res?« vpraša deklica prestrašena. »Kaj mi praviš? Kdo bi si bil mislil kaj takega! Pa to je le prijateljski prepir, ki se hitro poleže.«

Še dolgo sta govorila in naposled pri slovesu si obljubila, da se bodeta vendar-le časi pozdravila.

»Veš, Janez, nikar ne zameri za vsako besedo svoje mačeha ali mojega očeta. Saj beseda ni konj, in tudi ne ubije človeka. Kako bode Bog človeku poplačal trpljenje in potrpežljivost, ako se mu ne prigodi nič zoprnega? Veš, Janez! In sedaj z Bogom!« Deklica si otrè solzo. »Predno bode teden, bodeva se zopet videla!«

»Ne bodeta se ne!« zagrmí naenkrat pri vrtnih vratih stari Knez, ki se je bil do tje priplazil tiho kakor tat. »Jaz vama že posvetim, svetohlinca! Ako vaju dobim še, zlomim vama vrat obema, nepokorneža. Ti deklina hodi mi domov, in ti, Venčev, poberi se mi izpred očíj!«

Anton Knez, dokončavši latinske šole, izbral si je pravoslovje ter se odpeljal v Prago na vseučilišče. A na vseučilišče

mu je moral oče vedno večje svote pošiljati. Mati je opominjala očeta, naj nekoliko brzda zapravljivega sina. Ker je Anton igral na velike svote, moral mu je Knez časi pošiljati posebne svote od 100 do 200 goldinarjev. Igra sinova in kriva prisega očetova sta čim dalje tem očitvidneje odganjali blagoslov božji od Knezove hiše.

Prišlo je l. 1878., ki je vzelo mnogo slovenskih mladeničev za bosensko vojno. Ravno v Jelenovem pa je imel vojaški nabor obilno žetev. Trg daje leto na leto vojništvu mnogo krepkih mladeničev, ki posveté cvet svojega življenja sreči domovine. Venčevi so prosili gosposko pismo, da bi jim oprostila sina Janeza. Venec se tudi ni bal, da mu vzamejo sina, ker je bil sam že prileten in onemogel. Toda v neizrekljivo žalost Venčeve družine so ga vzeli kot sposobnega, ker je bil brez hiše. S solzami se je poslavljaj od roditeljev in Alojzije Knezove. Mladenič je šel. Saj ni šel sam, temveč še mnogo mladeničev iz vasi. Nikdo ni vedel, ali bode še kdaj obdeloval domačo zemljo. Kmalu se je približal vinotok, čas odhoda.

O kako so poslednji dan matere in hčere radostno postrezale svojim milim sinovom in bratom! Mati je za popotnico sinu pekla kolač, morebiti poslednji v življenju. Sestra je šla v »breg« (vinograd) k najlepšim trtam, kjer je bilo grozdje že rumeno, kakor vosek, in natrgala polno košarico, da si bode dragi brat močil usta na parniku, vozeč se iz Trsta v daljne kraje. Tu je postala mlada sestra ter se — upirajoč oči na morje — zamislila: »O dragi bratec, jutri osorej se bodeš oziral sem gori in oddaljeval od domačih tál. O, do sedaj skoro nisem vedela, kaj je brat. Kolikokrat sva se zbesedila in potem si kmalu podajala kruha in sadja! Kako

dober si mi bil! Kako sva se ljubila! Kako bodem živela brez tebe?« — in deklici so kapale solze iz očíj.

O kako sladko bode bratu grozdje, katero je utrgala in prinesla sestra! Vsak grozd je previdno pogledala in potehtala v nežni roki ter ga naposled nehoté orosila s solzo bratovske ljubezni.

Hišni oče pa je doma v kleti s težavo prodrl v kot do zida, kjer je ležal sod s pajčevino zapreden, navrtal ga ter napolnil veliko steklenico z vrbovjem prepleteno, da si bode »fant« na morju ogrel srce, kadar mu zabloudi motno oko na domače hribe. Skoro bi se tudi njemu ukradla solza na steklenico, ako bi je ne bil prej obrisal z žuljavo roko. Pije tudi sam iz steklenice, pritoči zopet do grla in jo zatakne.

Alojzija, poslovivša se od Janeza že poprej, pošlje mu zvečer še listek z napisom: »Z Bogom! Kogar Bog varuje, ne more mu nikdo škodovati. Molila bodem zate«.

Kakih 25 mladeničev, novakov, šlo je pozdravit še svojega dušnega pastirja. Priletni mož, ki je bil krstil malone vse one mladeniče, bil je zeló ginen. Smehljal se jim je, a iz očíj so mu drle solze radosti in bolesti. Želel je, da bi zjutraj prihodnji dan še enkrat prejeli sv. zakrament — res popotnico — iz njegovih rok. Vsi so mu obljubili, tako so mu bili udani.

V vsako hišo, kjer so imeli novaka, šli so pozdravit roditelje. Povsodi so jim postregli in dali najboljšega za grlo in pod zob, kar je imela hiša.

»Nate, mladeniči«, rekla je vsaka mati. »Bog vam blagoslovi! Dali bode tudi vi mojemu, kadar bode v sili in potrebi — tam doli — veste!« in njene oči so se srečale s sinovimi, a iz obojih so privrele solze ...

Še enkrat so šli zapet mladostno narodno pesem na sredo vasi. Poslušala jih je cela vas. A ko je zadonel zvon, oznanjajoč slavo Marije in vzbujajoč spomin božje ljubezni, umolknili so vsi in se vtopili v molitev, misleč si tudi še: »Bog vé, ali bodem še slišal do-

mači zvon, ali mi ne poje morebiti žalostne odhodnice?»

Drugi dan so odhajali mladeniči. Vzbujali so si pogum in zatirali žalost. Nobeden ni imel tako bolestrnega srca, kakor Janez Venec.

Trioleti.

VII.

Krasán razžarja dan se v mládi zóri,
Kdo zna, kakó doteče mu večér?
Nezgôd ponajveč je prikrita smer:
Krasán razžarja dan se v mládi zóri —
A nî v príródi stalnosti níkjer!
Z močmî se človek skritimî ne bôri,
Krasán razžarja dan se v mládi zóri,
Kdo zna, kakó doteče mu večér?

Življenje cvětnò je v mladosti zláti,
Viharno često se zagrne v smrt.
Podere se v življenju mnog načrt —
Življenje cvětnò je v mladosti zláti,
Bodoči čas s temó nam je zastrt . . .
S prihodnjostjo nevarno je igrati:
Življenje cvětnò je v mladosti zláti,
Viharno često se zagrne v smrt.

VIII.

Na svetu vse stvarî so raznolike,
Pogléd obrni kamorkoli svoj;
Resnico to o skromna pesem poj:
Na svetu vse stvarî so raznolike.
Dehtî po gredah cvetje raznih bój,
Različna so drevesa vrtom díke —
Na svetu vse stvarî so raznolike.
Pogléd obrni kamorkoli svoj.

Človeških src breznádejna teženja,
Med vsem najbólj ste raznolika ve!
Nikoli se v celóto ne družé
Človeških src breznádejna teženja.
Za svojim vsak se péhamo ljudje,
Življenja konec — konec hrepenenja:
Človeških src breznádejna teženja,
Med vsem najbólj ste raznolika ve!

IX.

Z drevesa veter list droban odloči,
Naprej ga nese divji piš njegov
Črez pólja širna, mimo rek valov;
Z drevesa veter list droban odloči —
Na vejî ródni več ne zre sadov . . .
Na tujem sahne, mre v jesenski móci;
Z drevesa veter list droban odloči,
Naprej ga nese divji piš njegov.

Človeka časa moč od dóma pahne,
V tujino ljuto ga drví naprej.
In vènder ni tujina kraj nadéj!
Človeka časa moč od dóma pahne,
Viharjev zlih igrača je poslej . . .
Kdo zna, če v ródni zemlji kdáj izdahne?
Človeka časa moč od dóma pahne,
V tujino ljuto ga drví naprej.

M. O.

Ti, Katra, si tudi nekam čudna. Nad Naceta drži dežnik, da se ne bode močil. Tako je napeljeval Matevž šaljivo obe stranki na dobro pot sprave. Katra je sicer nagnila dežnik tudi nad Nacetov klobuk, pogledala ga pa le ni. Resničen je pregovor, da jednaka nesreča že sama ljudi spametuje, in tudi Katra je nekako pozabila prošle krivice, ki so se ji časi dozdevale celó neodpuštljive, in ni se držala več tako strašno temno in jezno.

Pri kupici vina v Sežani razvezal se je jezik vsem. Najhujša sovražnika sta se sprijaznila. Ko sta prekoračila Gaberk, poslovivši se z Matevžem, ki to pot ni šel naprej, jela jima je brisati v obraz in oči mrzla burja s snegom. Prijazna pivška planota je pod belo odejo. Trudna narava počiva pod sneženim ogrinjalom in čaka, da ji pomladanska trobentica s prisolnčja zatrobi v novo življenje, ko pojde zopet vse v starem tiru, v navadni bujnosti, v navadni in vendar

vsako leto novi krasoti. Tudi naša znanca kramljata srečno in samozadovoljno, če tudi jima snežena gaz zavira hojo. Kot prijatelja, ki sta se sešla po dolgih letih, pogovarjata se o prošlem življenju, o prihodnji sreči, katera se jima mora takoj po njuni zvezi odkriti, ne sicer šele v bodoči pomladi, marveč kmalu, kmalu... takoj. Prijazno solnce človeške sreče mora jima vendar zasijati, četudi pozno, pozno.

Ne slikata si v nji razkošnosti, obilja in udobnosti v življenju, ker to, kar ona nazivljeta srečo, ima jako malo pogojev, jako malo željâ, in če so te izpolnjene, tedaj sta srečna.

Sneg jima je zametel pot, da sta morala voziček do prihodnje pomladi shraniti na Razdrtem, kamor sta prišla ponj — novoporočenca, ko je beli zvonček priklil iz zemlje in jel zvoniti naravi v novo življenje, morda tudi njima kratko srečo.

Človeška srca.

(Povest. — Spisal Jos. Krasjanin.)

III.

Pet mesecev pozneje sta sedela v pritlični sobi Knezove hiše stari Knez in soproga, in za malo časa pride še dr. Gaber v sobo.

»No kaj mislite, gospod doktor!« izpregovori Knez srknivši nekoliko črne kave iz krasne posode; »ali ga je Lojzika že pozabila, kar so ga vzeli k vojakom? Ali niste nič govorili ž njo? Meni ne pove ni besedice o tem.«

»Mislim, da ga ni pozabila in ga tudi ne bode. Take stvari, take bolezni ne minejo tako hitro. Le izpregovorite vi sami ž njo, da vidimo, kaj in kako misli!« menil je dr. Gaber.

V istem trenutku vstopi Alojzija ter prinese smodek na mizo.

»Lojzika, sedi k nam!« ukaže oče hčeri.

Toda hči si pomišlja, ali bi, ali ne.

»Sedi no! Bog pomagaj, kaj se ogiblješ družbe!« vabi jo še mati.

»Tukaj z gospodom doktorjem« nadaljuje oče, »sva se zmenila, da bodeš njemu podala roko v znamenje zakonske zveze in da mu bodeš verna družica do groba. Vidiš, ne bode slabo za-te. Blizu očeta in matere bodeš, vsak dan se lahko vidimo. Ako bi ti bilo hudo, pa se zatečeš lahko k nam. Mišlim pa, da bodeš srečna bolj, nego se nadejaš. Vemo, da ti je še nekoliko milo po Janezu Vencu. Toda pomisli, da se Janez ne vrne pred tremi leti iz vojske. Ali bi ga hotela čakati? Ne, ljubi otrok!« — Trdemu očetu so se vendar v srcu oglašala očetovska čustva. »Ne, ker ljudje bi se nam smejali, da ne moremo dobiti zeta. Lojzika, ali bodeš, ali hočeš? Daj sem desno roko, da jo položim v desnico dr. Gabra!«

Očetove besede so hčeri izvabile solze iz očíj.

»»Dragi oče! Ne mučite me! Rada bi vas slušala, a ne morem. Gospoda Gabra spoštujem in čislam, toda srce mi pravi, da bi ne bila ž njim srečna. Dragi oče, kaj bi pa vi rekli mojemu sklepu, da se nečem nikdar močiti? Toda sedaj me pustite in vedite, da z doktorjem Gabrom ne morem nikdar iti pred oltar!«.

Mati ni ničesar govorila, a na tihem je pritrjevala mislim svoje hčere.

Pretekli sta dve leti, odkar so valovi jadranskega morja odnesli Janeza Venca v južne kraje. Od njega so Venčevim redno dohajala pisma. Tu in tam je pozdravil tudi Alojzijo Knezovo ter se jej priporočil, da se ga spominja. Slednjič pa že dva meseca ni bilo nobenega lista. Kar razglasi nekega dne županstvo v Jelenovici, da so trije domači mladeniči padli v boju na bosenskih

tleh in med njimi tudi Janez Venec. Venčevi so hudo žalovali. Stari Venec se je v enem mesecu postaral za pet let. Kar nagloma je osivela njegova glava. To je bil nasledek bolečin in skrbi. Alojzija se ni dala utolažiti. Oče in mati nista rada videla njene žalosti. Njim na ljubo se je delala veselo, a na skrivnem je pretakala solze.

Oče jo je grajal, zakaj žaluje. H krati pa je vedno bolj pritiskal nanjo, naj se le uda in vzame tako dobrega in imenitnega ženina, kakor je dr. Gaber. Hudim in ostrim besedam je odgovarjala s solzami in molčala. Ako je pa odgovorila, ni rekla drugega kakor: »Ljubi oče, ne morem, doktorja ne morem«. A žalost se ji je tudi na licu poznala. Ovenela so poprej rudeča lica, kakor roža, kadar si zasekal steblo.

A tu pa tam se je vendar otrsela žalosti in vtopila v sladko misel, da je pri mrtvaškem poročilu pomota in da Janez še živi — zdrav in vesel. Ljubemu srcu se ne zdi nič nemogoče.

V dveh letih nista Knez in Venec skoro nič govorila. Ko sta se srečala, obrnil se je Knez kar v stran in šel mimo. Ni mogel prenašati Venčevega pogleda. Knez se je grozno hitro staral. Anton v Pragi je vedno večje svote zaigral. Nekega dne dobi oče list od sina.

Dragi roditelji!

Ne zametajte nevrednega sina, ki se hoče poboljšati, temveč pomagajte mi še sedaj iz strahovite zadrege, in potem pridem domov, da me ne ugonobi strast igranja. Igrali smo nekega večera za veliko denarja. Jaz sem iz početka dobival, a potem vedno izgubljal. Toda še vedno sem upal, da dobim. Ko nisem imel več denarja, sem napisal na listek 100 goldinarjev. Radi so igralci sprejeli listek, ker so

vedeli, da imam bogate roditelje. Zaigral sem štiri take listke in že prej napravil kakih 500 gold. dolga pri prijateljih in na stanovanju. Prosim Vas torej na kolenih, da mi pošljete v kratkem tisoč goldinarjev, drugače ne morem domov. — Onim, ki so dobili, moram kmalu plačati, sicer nisem varen pred njimi. — Da vam resnico povem, hotel sem včeraj obupati in skočiti v vodo, toda spomnil sem se matere in Lojzike ter sklenil Vas poprositi pomoči. Dajte, rešite me! Doma Vam hočem biti hlapec v prodajalnici in pokoren do smrti.

V Pragi, dné 188 . .

*Anton Knez,
pravoslovec.*

Knez je srdito zvil pismo ter sklenil, da reši sina dolgov in ga pokliče na dom. Mati in Alojzija sta objokovali brata ter molili zanj, da bi se vendar živ in zdrav vrnil v domačo hišo.

IV.

Početkom meseca vinotoka onega leta so bile v Jelenovem duhovne vaje, ali kakor pravijo, sv. misijon. Domači gospod župnik ga je že dolgo časa obetal svojim župljanom. Koliko se stori po tej poti za časno in večno srečo vernih kristijanov, to vedó najbolj dušni pastirji sami. Koliko krivice se poravna, koliko sovraštva poleže, koliko preprirov odpravi, koliko slabih vzgledov zatre! In kaj stori tako duševno prenovljenje za večnost, o tem ni treba niti govoriti.

Misijon sta imela dva duhovnika iz družbe Jezusove. Jeden sivolas, izkušen mož je znal govoriti iz srca v srce. Njegove besede so tako pretresale poslušalce, da so ljudje, prišedši v cerkev trdi kakor kamen, odhajali iz cerkve mehki kakor vosek.

Drug mu je bil krepek mladenič, ki je komaj dokončavši svoje šole prejel mašniški red. On je zanimal in pridobival poslušalce s ponižno zunanostjo, in ljudje bi ga bili radi poslušali brez prenehanja. Očitajo nekateri jezuitom, da vernike preveč strašijo, a nekdam jim očitali, da preveč prizanašajo in važne stvari zmanjšujejo. Iz tega se vidi, da so taka očitavanja prazna. Obojega treba človeku: strahú in pa sladke nade. Strah kroti hude strasti, a nada in ljubezen dvigata človeško srce k Bogu. Ako opazujemo čudoviti vspeh jezuitov: govornikov in vzgojiteljev, reči moramo, da rosi na njihov red prav poseben blagoslov iz neba. Prosto ljudstvo se zeló raduje sv. misijona. Hodi po pet ur daleč poslušat Gospodovega izrednega poslanca, in po dvajsetih letih in še več si pripoveduje o njem. Potem še raje posluša lastnega dušnega pastirja, ker se je prepričalo, da vsi duhovniki govoré in učé vedno in povsodi isto.

Venčevi so stanovali nekoliko bolj v stran iz vasi. Mačeha, idoča nekega dne, kakor navadno, k jutranji propovedi, sešla se je s svojo prijateljico ter jo vprašala:

»Ali ni sinoči bilo plat zvona?«

»»Da, bilo je, bilo«, odvrne sosedka.

»»Pogoreli so Knezovi««.

»Knezovi? Bog pomagaj! Kdo pa je zažgal?«

»»Ne vedó, kdo je zažgal. Menim, da se je užgalo po nemarnosti. Pogorelo je vse, kar je znotraj, le v dveh sobah so pogasili ogenj. Pravijo, da je šlo tudi mnogo denarja pod zlo — in zaloga je pogorela vsa. Veste, kaj bi skoro rekla? Da je prav; saj je veliko prisleparil. Bog že vé, kaj dela««.

»Zgodi se njegova volja! Jaz se ne radujem, da je Knez pogorel!« dostavila je Venčeva in šla v cerkev.

Po desetih dnevih je starejši jezuit imel sklepni govor. Ljudje so bili poslednje dni opravili izpoved, da bi prihodnje jutro pristopili k božji mizi. Tudi Anton Knez, prišedši iz Prage, je storil, kakor drugi, storil pa iz srca in radovoljno. Prav tako se je k Bogu obrnil stari Knez. Velika nesreča ga je sicer do cela potlačila, a prav s tem tudi ozdravila. Želel se je spraviti z Bogom in spraviti tudi z ljudmi.

Ob peti uri popoldne je bila cerkev v Jelenovem z verniki natlačena. Duhovnik stopi na propovednico, noseč v roki dve mali zastavici, rudečo in črno. Poslovi se od poslušalcev ter naposled slovesno vpraša, pod katero zastavo hočejo stopiti v nadaljnjem boju: pod Kristusovo ali hudičevo. Vprašal je dvakrat, trikrat in ni odjenjal, dokler mu niso začeli moški, ženske in vsi navzoči v solzah odgovarjati, da se hočejo bojevati pod zastavo Kristusovo. Nato vzame sivi starček razpelo in ginen do solz blagoslovi zveste vernike. Naposled zahteva od vseh, da se še ta večer spravijo in sprijaznijo s svojimi sovražniki, in napové, da bode ob deveti uri zvečer zvonil veliki zvon — zvon sprave.

Ob deveti uri začne zvon zvoniti, zvon sprave — tako milo in proseče skesanemu srcu, tako strahotno in žugajoče trdemu srcu, kakor glas z onega sveta. Stari trdovratneži in zagrizeni zavidneži so ga poslušali s strahom, a ob enem tudi z nado. O, le zvon sprave zvon! Tajaj ljudem trda srca, da privre iz njih solza pravega kesanja, solza resnične ljubezni! O zvon, da ubeže strasti iz srca, o prizvoni mu mir in tolažbo!

Dekleta in mladeniči so se shajali, ki niso govorili dolgo časa drug z drugim. Zavidne gosposdinje so iskale

svojih sovražnic in se spravljale z njimi. Zvon je le zvonil. Cela narava se je nekako klanjala v tihoti njegovim glasom. Ljudje so hodili drug k drugemu. Grenka je bila pot, a sladka vrnitev.

Tam v hiši je sedel stari hišni oče ter si podpiral glavo s komolcem.

»Ti! Zvon zvoní! Pojdi tje k sosedu! Saj ti ne stori nič žalega«, — naganja ga soproga.

Starec gre. Toda na pol poti sreča svojega soseda — sovražnika, ki mu je prihajal naproti.

»Kam pa sosed?« ogovori ga prvi.

»»Ravno k vam sem hotel iti pogledat!««

»Na! Jaz sem tudi imel to misel — in, saj veste, kako je z nama — kaj, ko bi midva pozabila vse, kar je bilo in kar sem vam rekel — —«.

»»E, kaj bi tisto! Pustiva sedaj to! Kaj sem hotel reči? Ali bode deževalo nocej? Saj veste, da bi bilo hudo sedaj, ko bode kmalu trgatev««.

»Sosed, jaz sem dejal, da bi šla k nam, da bi kaj prigriznila in —« vlekel je soseda za seboj.

»»No, pa pojdiva k nam! Saj smo bliže našemu domu nego vašemu. Videli bode, kako dobro se mi je ohranila predlanska kapljica. Potem pa lahko greva k vam!«« Tako se je godilo v Jelenovem. Sprava je bila za Jelenovec vesel praznik.

Pri Venčevih so bili odvečerjali.

»Ti!« pravi Venec po večerji svoji soprogi, »jaz moram stopiti h Knezovim!« Reče in gre.

Knezovi so se bili zbrali v dveh sobah, kateri so bili gasilci nekoliko ubranili požrešnemu plamenu.

V jedni sobi sta sedela Alojzija in oče, kateremu je bilo bitko in hudo po nesreči, ki ga je zadela in po drugih, nam še neznanih, dušnih bolečinah, ki

so mu razjedale srce. — »Lojzika, zlati moj otrok, pojdi mi po Venca in reci mu, da želim govoriti z njim!«

V tem hipu nekdo potrka na vrata in s prijaznim obličjem vstopi Venec v sobo. Alojzija prinese luč in ja pusti sama.

Knez ni mogel izustiti besedice. Tako ga je nekaj stiskalo v prsih.

»Ljubi Knez«, začne Venec, »vsi ljudje si odpuščajo svoje slabosti in razžaljive besede. Jaz nisem z vami govoril že dolgo, dasi bi bil rad. Jezen v srei nisem bil na vas. A vendar prihajam tudi jaz k vam in se hočem z vami spraviti, hočem podati mir sebi in vam, da bodeva jutri kakor drugi ljudje z lahkim in čistim srcem pristopila k sv. obhajilu«.

»»O, dragi sosed!«« stokal je Knez. »»Saj vidite, da sem pogorel. Ne morem vam povrniti onih 200 goldinarjev, katere sem vam v drugič iztirjal po krivi prisegi. Tista dva stotaka sta mi prinesla v hišo nesrečo««.

»Meni pa srečo!« dostavi Venec. »Pojdite, pojdite, kdo se zmeni za tiste krajcarje. Posodim vam dva ali tri tisočake, in na novo bode te začeli kupčijo«, tolažil je Venec nesrečneža.

Knezu so lile solze veselja in kesanja iz očí na roko Venčevo, katere ni hotel izpustiti.

»Kaj pa vam je, sosed« čudil se mu je Venec. »Zakaj se jokate? Bog še vedno živi in dobri ljudje!«

»»Vem, vem, toda še nekaj!«« vzdihoval je Knez, polagaje si roko na srce.

»Venec! Ali ste bili danes pri izpovedi? Ali ste sklenili, da meni vse odpuščate, Venec, vse, s čimer sem vam škodil? O Venec, bodite trdni —, toda pokličite mi še Alojzijo«.

Deklica pride vsa preplašena, meneča, da je oče hudo bolan.

»»Tu berita!«« molel je Knez star, zmečkan kos papirja Vencu in svoji hčeri. Koščena roka se mu je tresla in na obličju ni bilo poznati kapljice krvi, tako je bil bled. »»Berita in potem prekolnita me ter bežita od mene, ker nisem vreden, da sije zlato solnce na-me««.

Alojzija je brala:

Slavni c. kr. odbor za novačenje!

Podpisano županstvo si usoja uradnim potem naznaniti, da prošnja, katero je A. Venec vložil za oprostitev svojega sina, ne zлага se prav nič z resnico, zakaj oče Venec je še dovolj krepak za delo, cela družina zdrava in pri hiši je vedno dvoje močnih hlapcev. Razven tega je Janez Venec — — deklica ni mogla besed izgovoriti, dokler se ni oddehnila, — mladenič prepirljive narave, povzročil je že več pretepov v domači vasi in morda bi si pri vojakihi nekoliko ukrotil svojo prevročo kri.

Županstvo v Jelenovem . . . 1878.

Knez, župan.

Alojzija je skoro omedlela. Videla je pred seboj očeta — tako grdega lažnika.

»Lojzika, Venec, odpustita mi, ne kolnita me, zakaj, pišoč oni list, gojil sem prav željo v srcu, da bi se ne vrnil nikdar več — Janez. Potem sem hotel tebe, hči moja, zaročiti z dr. Gabrom. Zato pa sem dal razglasiti ono pismo, ki je pa na pol lažnivo, da je padel vaš sin Venec. Tako sem hotel hčer najhitreje potisniti v zakon. Hvala Bogu, da ni tako! Vaš sin Janez še živi in je zdrav.

Dalje ni mogel govoriti Knez, zakaj nepopisljiv je bil vtis teh besedij na Venca in na Alojzijo. Vencu je zastala sapa, oči so se mu izbulile in usta so bila odprta, kakor da bi hotela priti iz njih beseda na dan, a ni mogla. In

Alojzija? — kar je ravno čitala, pretreslo je tako njeno dušo, da je takoj verjela, česar bi sicer nikakor ne bila mogla. Oči so se ji zasvetile, in uprla jih je na očeta, kakor da hoče prodreti do dna njegove duše.

»Povem vama še drugo«, nadaljuje Knez, »le poslušajta! Da bi ne dohajala domov poročila od Janeza, prestrigel sem vam poslednja pisma. Da sta dva izmed naših mladeničev umrla v Bosni, to je res; a o tem, da bi umrl tudi Janez, to sem le jaz oznanil in vama obema s tem napravil tako grozno žalost. Morebiti dobite kmalu zopet pismo, Venec, in se prepričate, da je res tako!«

Čitatelj si ta prizor lože misli, kakor ga pripovedovalec popisuje. Zato naj mi dovoli, da pospešim korake proti koncu, ki je toliko lepši in prijaznejši, kolikor bolj nevredna in hudobna je bila ta Knezova zvijača in prevara.

Knez je imel na vesti hude pregrehe, celó taka dejanja, zaradi katerih bi ga bila zgrabila roka pravice, da so jej bila znana. A dovolj je bil kaznovan. Kakor se je bil spravil z Bogom, tako se je tudi spravil z Vencem, svojim nekdanjim tekmečem. Kmalu so govorili po Jelenovem o novih poročilih, da Venčev Janez še živi in da pride domov prihodnjo jesen. Vse je iz nova oživel in se veselo gibalo. Na vrtu Knezove Alojzije so bujno rasle cvetlice in ponosno cvetele krasne vrtnice. Med cvetjem pa je lahno stopala mlada deklica, rahlo negovala svoje ljubljenske, sreča in življenje je odsevalo iz krotkih očij in z vedrega lica. Na Knezovem dvoru pa je vse mrgolelo ljudij; eni so zidali, drugi so streho pripravljali, radovedneži pa so postajali mimogredé, in marsikdo je rekel: »Temu Knezu pa gre vendarle vedno dobro! Pogorel

je in sedaj zopet tako zidanje! Ako on ne koplje denarja, mora mu ga pa delati njegov učeni sin.«

Res, kopal je denar iz dobre roke svojega prijatelja Venca. Kmalu po spravi mu je naštel dve tisoči goldinarjev in mu obljubil še več, ako bode treba.

V Jelenovem je bila zopet trgatev, in kakšna trgatev! Zares take še ni bilo, kar Jelenovci pomnijo. In veselje! splošno, srečno. Središče in vir vse radosti je bila hiša Venčeva, ker je letošnjo jesen prvokrat hodila po lepih hramih mlada gospodinja Alojzija Knezova, ki je znala vse obilne goste razvedriti in zabavati. Knezova in Venčeva stranka ste sklenili in potrdili spravo za vselej, in odsihmal je vladala splošna prijaznost med sosedi, kakor se za verne Slovence spodobi.

Venec je veselega obraza hodil okrog doma, pomagal tu in tam in zadovoljno gledal na mlada dva, kako v lepem sporazumljenju gospodarita, in blagoslov božji je spremljal njuna dela. Knezova pa sta se bila postarala, in skrbelo je očeta, kaj bode z domačijo, ker njegov gospod Anton je bil skoraj preučen za selskega gospodarja v Jelenovem. Gospod Anton pa je drugače mislil, da njegova vednost mu ne more ovirati domačega gospodarstva, in sicer si je bil v teh letih pridobil marsikatero izkušnjo, ki mu je kazala življenje v celó drugačni luči, kakor si ga je prej domišljeval. Kolikorkrat je primerjal svoje praške tovariše z rojaki v Jelenovem, vselej se je prepričal, da vse delovanje in mišljenje preveva doma plemenit duh, kakoršnega pogreša na svojih velikomestnih prijateljih, in spoznal je, da to prihaja iz pristnega verskega prepričanja. Dovršil je Anton svoje nauke v Pragi in na voljo mu je

bilo dano ali stopiti v cesarsko službo ali prevzeti gospodarstvo, in odločil se je z lahkim srcem za — gospodarstvo. Stari Knez je tiho prikimal, mati pa je hvalila Boga, da ima sina pri sebi, za katerega je toliko molila in skrbela, ko je hodil po svetu.

Mladi Knez je potreboval gospodinje in ni mu bilo težko izbrati jo, ker je bila ponosna Venčeva Terezija — ne vedé in ne hoté — kolikor toliko kriva, da se je Anton tako lahko odločil prevzeti gospodarstvo. Pokesal se Anton nikdar ni, da je ravnal tako, kakor mu je velevalo po pameti srce. Živel je srečno v domačem krogu.

Dr. Gaber pa je ostal samec, ker zdelo se mu je najboljšé v njegovem poklicu, da ni vezan na soprogo in družino, ampak da tisto skrb prenese na bolnike in reveže, ki so je često-krat prav posebno potrebni. Vse ga je spoštovalo in ljubilo. Pri Venčevih in Knezovih je bil vedno z veseljem vsprejeti gost, kjer je v domačem krogu svojih dobrih prijateljev rad pomodroval, kako čudovita so pota, po katerih iščejo srca človeška svoje sreče, da pa vendar oni le najboljše storé, ki hodijo za vzori, kakoršne rodi srce polno krščanske ljubezni.

V babilonski sužnosti.

(Po 136. psalmu.)

Posédamo tu po bregéh
Ob vóдах v Babilonu,
Solzé blesté se nam v očeh
Po hramih na Sijonu.
Na vrhah citre nam visé
In v grlu pesmi nam molčé,
Ne pojemo v tujini
Kot nekda v domovini.

Vprašuje Babilonec nas:
»Kaj Izrael ne pevaš?
Zapoj Sijona blišč in kras!
Kaj tu v solzah medlelaš?
Sam sebe s petjem boš vedril,
Pri citrah nas boš veselil
V ravnotnem Babilonu,
Če pel boš o Sijonu«.

»Ne bode citral, nikdar pel
V prognanstvu in tujini
Jehovi pesmij Izrael
In svoji domovini:
Oskrunjena je zemlja ta,
Zakonov božjih ne pozna:
Ne bo pel pesmij svetih
V pokrájinah prokletih«.

Če zabim te, sijonska hči,
Ki te Edomei strli,
Desnica naj odrveni,
Priraste jezik v grli:
Sovragov pomni, o Gospod,
Ki v sužnost vlekli tvoj so rod,
Kaznuj, Gospod, Edomce,
Uniči njih potomce.

Kot joče izraelski sin,
Ker proč je čast sijonska,
Jokala boš tik razvalin
Bridkó, hči babilonska:
Junak bo od nekoč pridrl,
Porušil te in v tla potrl —
Ko jok bo v Babilonu,
Jaz pel bom na Sijonu.

A. H.

